

– 759 с.

20. Себайн Дж. Г., Торсон Т. Л. *Історія політичної думки / Пер. з англ. – К.: Основи, 1997. – 838 с.*

21. Скиба Валерій та ін. *Вступ до політології: екскурс в історію правничо-політичної думки / В. Скиба, В. Горбатенко, В. Туренко. – К.: Основи, 1998. – 718 с.*

22. Соколов В. *Европейская философия XV–XVII веков. – 2-е изд. испр и доп. – М.: Высш. шк., 1996. – 400*

с.

23. Соколов В.В. *Средневековая философия. – М.: Высш. шк., 1979. – 448 с.*

24. Тартакевич В. *Історія філософії. Т.1. Антична і середньовічна філософія. – Львів: Свічадо, 1997. –*

456 с.

Наталія Вінникова

Харківський національний університет ім. В. Карабіна

УКРАЇНА В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ПОЛІТИЦІ СУСІДСТВА – “ПРОВІНЦІЯ ЄВРОПИ”?

© Вінникова Н., 2006

Стаття присвячена аналізу місця і ролі України у Європейській політиці сусідства (ЄПС). Основну увагу приділено інституціональним механізмам впровадження ЄПС. У дослідженні зроблено спробу визначити основні тенденції розвитку взаємодії між ЄС та Україною в межах Європейської політики сусідства.

The article is dedicated to the analysis of the Ukraine’s role in the European Neighbourhood Policy (ENP). The emphasis is made on the institutional mechanisms of the ENP implementation. The research represents an attempt to determine the main tensions of co-operation development between the EU and Ukraine within the European Neighbourhood Policy.

Відносини України і Європейського Союзу набувають з кожним роком все більшого прагматизму, залишаючи позаду романтику та ілюзії українських євроінтеграторів і “декларативний” оптимізм єврокомісарів з питань зовнішньої політики ЄС. Сьогодні вже цілком очевидно, що у найближчій перспективі вони будуватимуться у форматі Європейської політики сусідства (ЄПС), яка все ще знаходиться на стадії свого формування і тому є предметом жвавих дискусій серед політиків та цікавим об’єктом досліджень для науковців.

Серед європейських експертів, котрі найактивніше займаються науковим обґрунтуванням і розробленням моделей відносин ЄС з його сусідами, зокрема з Україною, варто відзначити відомого за своїми працями про-ЄС британського міжнародника Вільяма Воллеса, співробітника Центру Європейських політичних досліджень в Брюсселі – Майкла Емерсона і фінського дослідника Крісті Райка. Треба зауважити, що Україні в працях зарубіжних аналітиків поки що відводиться місце як одному із “східних сусідів”, а увага приділяється винятково в контексті розвитку власної зовнішньої політики ЄС.

Вітчизняні науковці здебільшого зосереджені на дослідженні проблем, що супроводжують розбудову відносин між ЄС та українською державою (Г. Яворська, С.Толстов), аналізі нормативних засад Європейської політики сусідства (О. Ковальова), а також пошуках євроінтеграційних моделей для України (Г. Немиря).

Компаративний аналіз наукових розроблень і досліджень експертів з Євросоюзу та українських

політологів виявляє певний дисонанс між концептуальними підходами до бачення ролі України в ЄПС: перші зосереджують увагу, переважно, на інституціональних проблемах, що постали перед ЄС під час реалізації “політики сусідства”, другим, притаманне прагнення висвітлювати тематику винятково з позицій євро-інтеграційної стратегії України. Це призводить до посилення тенденцій критичного оцінювання і песимістичних прогнозів щодо впровадження ЄПС, зокрема поширенню в політологічному науковому дискурсі таких визначень східних сусідів ЄС, як “периферія” і “аутсайтери”. Адекватність цих термінів щодо країн-сусідів Євросоюзу є питанням скоріше внутрішнього сприйняття взаємовідносин з обох боків кордону. Чим є насправді Україна в ЄПС – “провінцією Європи” чи “партнером ЄС” – питання, яке потребує комплексного неупередженого аналізу з огляду на пріоритети і проблеми двох сторін одночасно.

Мета роботи полягає у спробі визначити положення України в Європейській політиці сусідства. Для цього, передусім, необхідно розглянути інституціональний каркас ЄПС, а по-друге – реальний стан процесу її впровадження щодо України.

Європейська політика сусідства є досить молодого політикою: розроблення Європейською Комісією заходів з реалізації, затвердженої в березні 2003 р. концепції “Ширша Європа – Сусідство: новий вимір відносин з нашими східними та південними сусідами” [4] завершилася прийняттям 12 травня 2004 р. двох важливих політичних документів – Послання Єврокомісії Раді ЄС та Європарламенту “Європейська стратегія сусідства” (ЕСС) [2]. Стратегія визначає принципи, географічний масштаб і методологію впровадження ЄПС, а також питання, що стосуються регіональної співпраці.

Базовою ідеєю для аналізу ЄПС є те, що вона не пов’язана з питанням потенційного членства в ЄС. Вона пропонує привілейовані відносини з сусідами, які спиратимуться на взаємному зобов’язанні захищати спільні цінності, особливо у сферах верховенства права, добросовісного державного управління, дотримання прав людини, зокрема права меншин, а також принципів ринкової економіки та стабільного розвитку. Європейські політики прагнуть розпочати міжнародну співпрацю в трьох сумарних вимірах (політичному/економічному/безпеці). Майкл Емерсон виділяє ще сім специфічних сфер політики, які, на його думку, є не менш актуальними для розроблення спільних площин ЄПС.

Політичний і людський виміри

1. Демократія і права людини.
2. Освіта, культура і наука.

Економічний вимір

3. Економічна зона (для регуляції зовнішньої торгівлі і внутрішнього ринку).
4. Валютна і макроекономічна сфера (євро- і макроекономічна політика).
5. Економічна інфраструктура і мережна сфера (транспорт, енергетика)

Вимір безпеки

6. Юстиція.
7. Зовнішня політика і політика безпеки [1].

Ці схеми пропонують каркас для чіткішого відображення суті ЄПС. Кожна з семи сфер політики пропонує можливості варіювання ступеня включення сусідів, або їх асоціації з ЄС. Відповідно до кожного виміру спробуємо визначити положення України в межах ЄПС.

У вимірі *демократії і прав людини* європейські аналітики виділяють три групи країн серед східних сусідів відповідно до рівня розвитку демократії. *Україну*, разом із *Грузією* відносять до т.зв. “ре-транзитних” країн, в яких кольорові революції привели до влади проєвропейськи орієнтованих в галузі політичних і економічних реформ. На думку К. Райка, нові режими в цих країнах все ще крихкі та нестабільні, проте можливо вони скоро ввійдуть у фазу демократичної консолідації. Для більшого розширення вони потребують такої самої підтримки для інституційної розбудови і економічного реформування, яку було надано країнам ЦСЄ наприкінці 1980-х і в першій половині 1990-х років [3, с. 28].

Молдова являє собою випадок пролонгованого транзиту, який застиг між фазами транзиту та консолідації і потребує підтримки для посилення основ демократії, а також сектор неурядових організацій, який є слабкішим, ніж у ре-транзитних країнах. *Білорусь* залишається єдиною державою з авторитарним режимом серед східних сусідів ЄС.

В Україні, як між тим і в інших сусідах, що бажають інтегруватися в ЄС, Європейська політика сусідства могла б і має використовуватися як механізм сприяння різних форм кооперації між громадянським суспільством і державою: включення у процес вироблення політичних рішень, консультування, постановка соціальних завдань для неурядових організацій. Це вимагає послідовного залучення громадянського суспільства

у політичний діалог між ЄС і урядами сусідів, так само як і залучення неурядових організацій до підготовки і впровадження Планів Дій з ЄПС.

У сфері *освіти і науки* ЄС відкрив багато програм для держав-не-членів Євросоюзу. Допомога вищим навчальним закладам в Україні надається в межах програми Tempus, яка підтримує партнерські зв'язки та обмін між університетами ЄС та країнами СНД. Українським науковим та освітнім закладам було запропоновано участь в Шостій та Сьомій рамкових програмах з досліджень та розвитку Євросоюзу. Проте умови участі для третіх країн у цих програмах є не досить прийнятними через складність пошуку партнерів у ЄС. Тому Україна не змогла повністю скористатися можливостями участі у Шостій рамковій програмі. Варто зазначити, що Єврокомісія, аналізуючи результати реалізації Шостої рамкової програми, прийняла рішення щодо оптимізації процедури пошуку партнерів серед держав-членів ЄС для країн-сусідів. З початком дії Сьомої рамкової програми буде запроваджено інститут координаторів з пошуку партнерів в Євросоюзі для третіх країн.

В *економічній сфері* ЄС пропонує визначену ієрархію торговельних і ринкових режимів, прийнятних для “ширшої Європи”:

- членство в Світовій Організації Торгівлі;
- регіональна безмитна торгівля з нульовими тарифами і загальними правилами походження;
- митний союз із загальними зовнішніми тарифами;
- єдиний ринок, де внутрішні ринкові правила є гармонізованими.

Європейський Союз також пропонує участь в новому, і мабуть, найпрогресивнішому режимі – “частці у внутрішньому ринку”. Це означає, що держави-сусіди, які прагнуть отримати доступ до ринку Євросоюзу і потім впровадити необхідні реформи для отримання певних зисків, можуть поступово брати участь у таких сферах, як транспорт, енергетика і телекомунікаційні мережі.

ЄС є важливим торговельним партнером України. Майже 25 % експорту України надходить в ЄС, тоді як імпорт з Євросоюзу становить близько 20 % усього імпорту України. Проте Україна має невелике значення для ЄС як торговельний партнер, оскільки на неї припадає лише 0,3 % всієї зовнішньої торгівлі ЄС [8, с. 63]. Експорт України в ЄС складається переважно з сільськогосподарських продуктів та напівфабрикатів, зокрема металургії. З іншого боку, з ЄС в Україну експортуються готові вироби, переважно продукція машинобудівної, хімічної, транспортної та текстильної промисловості.

Основні торговельні проблеми у відносинах між ЄС та Україною стосуються прийняття України до СОТ та, в далекій перспективі, створення зони вільної торгівлі, як це передбачає Угода про партнерство і співробітництво [10]. Визнання з боку ЄС за українською економікою ринкового статусу стало певним поступом у напрямку приєднання України до СОТ, що є бажаним з обох сторін, оскільки є передумовою подальшої лібералізації торгівлі.

Хоча митні тарифи на імпорт з України є дуже низькими, у таких сферах, як сталеливарна, текстильна та сільськогосподарська, де Україна має відносні переваги, введено значні обмеження. Останнім часом спостерігається прогрес у лібералізації цих сфер, для прикладу, було знято квоту на український експорт текстилю в ЄС.

Одним зі шляхів розвитку структури торгівлі є збільшення частки сфери послуг. Ця сфера має вагомий потенціал зростання, оскільки Україна є потенційним експортером туристичних, транспортних та будівельних послуг. До того ж ці види економічної діяльності мають куди менші шанси потрапити під антидемпінгові розслідування та інші обмежувальні процедури.

У сфері розвитку *інфраструктурних мереж* між ЄС та його сусідами першочергова увага приділяється транспортній та енергетичній системам. Заплановано Європейську транспортну мережу, яку було підтримано Загальноєвропейською конференцією міністрів транспорту. Це дало змогу створити єдину карту транспорту Європи з 10 коридорами доріг і/або залізничних маршрутів. Ці коридори проходять через нові держави-члени ЄС до Росії, України, Білорусі, Молдови і Балкан. Заплановані карти з'єднують Чорне море з мережею Трасеки через Кавказ до Центральної Азії. Україну включено лише в два з десяти загальноєвропейських транспортних коридорів, і лише в одну з трьох загальноєвропейських транспортних зон. Єврокомісія визнала вартими уваги декілька транспортних проектів, що мають сполучати країни-члени ЄС із Росією, Білоруссю, Україною та Молдовою. Проте ЄС насамперед має на меті поліпшення транспортного сполучення в межах єдиного ринку між країнами-членами ЄС, тож жоден зі згаданих проектів не включений до списку пріоритетних, що мають бути реалізованими до 2020 року.

В енергетичній сфері згідно із Планом дій передбачається диверсифікація постачання газу до ЄС, що повинно включати, зокрема, нафтопровід Одеса-Броди-Польща. Також у Плані дій висунуто завдання з

проведення техніко-економічного аналізу можливості з'єднання електромереж України із синхронною системою UCTE [9]. ЄС може допомогти Україні у підвищенні надійності газового транзиту через її територію. Технічний аудит української газотранспортної системи, фінансований ЄС у межах програми INOGATE, став надзвичайно корисним кроком у цьому напрямку. Проте результати останнього технічного аудиту не були оприлюднені ні для ЄС, ні для української громадськості, хоча мали б стати “дорожньою картою” для відновлення та розвитку системи.

У сфері юстиції проблема зближення законодавства України із законодавством Євросоюзу, залишається гострою, хоча, як відмічають експерти, Україна вже сформувала стратегічне бачення, інституційний механізм та нормативно-правову базу адаптації. Свідченням цього є розроблення і прийняття низки кодексів, які загалом адаптовані до стандартів ЄС: Земельного, Бюджетного, Митного, Кримінального, Цивільного, Кримінально-виконавчого [8, с. 65]. 18 березня 2004 року Верховна Рада України ухвалила в новій редакції Закон “Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” [6]. У програмі відсутній власне перелік заходів з адаптації, що робить її нетиповою для документів такого зразка. Це пояснюється тим, що і законодавство України, і законодавство ЄС динамічно розвиваються, тому планування конкретних заходів з адаптації на довгострокову перспективу є проблематичним.

Безпека та стабільність ЄС безпосередньо залежать від ситуації в цілій Європі, визнається у документі “Ширша Європа”, політична й економічна взаємозалежність із країнами-сусідами ЄС стає реальністю. Тому безпека й стабільність в Європі значною мірою залежать від політики Євросоюзу щодо решти країн Європи. Поки що Євросоюз здійснює політику вкрай обмеженої співпраці зі своїми східними сусідами, зосереджуючи головну увагу на захисті своїх рубежів від зовнішньої нестабільності, а не на поширенні стабільності поза своїми межами. Цей комплексний регламент уже відомий у всіх документах політики ЄПС і планах дій, з правилами для візового режиму, політичного притулку, міграції, кооперації з боротьби з міжкордонною злочинністю тощо. Невирішеним залишається питання, чи збираються ЄС і його сусіди віднайти конструктивне рішення протиріччя між відкритими і безпечними кордонами. Головний виклик для політичних діячів ЄС полягає в необхідності розроблення дієвої схеми стимулів і умов ослаблення візових обмежень для держав-сусідів. Для певних категорій відвідувачів, наприклад, студентів і учасників європейських програм, потрібно пропонувати пакет заходів полегшення візового контролю “швидкий старт”. Особливу роль у питаннях формування візового режиму із країнами-сусідами відіграють нові держави-члени ЄС. У випадку України вирішальною стає взаємодія у цій сфері з Польщею. Спочатку, коли Польща в 2002 р. ввела візи для українських відвідувачів кількість перетинів кордону значно зменшилася. З того часу Польща поліпшила консульські заходи в Україні і використовує певний ступінь гнучкості, дозволеної в межах Шенгенських правил. Це покращило ситуацію. Польща заявила, що візи для українських громадян будуть безкоштовними, натомість Україна вирішила не вводити візовий режим для польських громадян. Асиметрична модель умов поїздок громадян стала вагомим політичним внеском для обох сторін. Проте це не прояснює, чи зможе Польща продовжувати спрощений візовий режим, коли вона повністю стане частиною Шенгенської зони, тобто із тиском німецько-польського прикордонного контролю.

У межах Європейської політики безпеки й оборони (ЄПБО) був розроблений механізм консультацій та діалогу між ЄС і третіми країнами. Такий механізм розрахований насамперед на членів НАТО, які не входять у ЄС, та кандидатів на вступ до ЄС. Незважаючи на значний потенціал для проведення операцій ЄПБО, участь в них українських миротворчих сил залишається обмеженою. Це пояснюється насамперед позицією самого ЄС в організації і проведенні військових і поліцейських місій. Оскільки, з політичного погляду, ЄС ще в змозі діяти тільки на рівні риторики, особливо щодо невирішених конфліктів сусідства на Кавказі, у Молдові і навіть удома на Кіпрі. ЄС призначає різних спеціальних представників на Кавказ, але водночас не раціоналізує своєї участі в місіях посередництва ООН і ОБСЄ. На думку експертів, ЄС міг би більше робити для підвищення авторитету своєї ролі у вирішенні конфліктів, ніж виступати тільки як “догматичний коментатор” [1, с. 14].

Як бачимо, відповідно до інституціональних вимірів ЄПС, найбільших переваг у короткостроковій перспективі Україна може отримати в економічній сфері, а ЄС від України – у сфері енергетичних і транспортних мереж. Інші структурні складові ЄПС є поки що недостатньо розвинутими і потребують часу для врегулювання через внутрішні соціально-політичні зміни, які притерплюють Україна і ЄС одночасно.

Незважаючи на всі вищезазначені проблеми впровадження ЄПС, варто відзначити, що ЄС підготував досить цікаві пропозиції для країн-сусідів, якими б було варто скористатись і Україні.

Аналізуючи формат Європейської політики сусідства, не можна не враховувати чинник інтеграційних намірів певних країн-сусідів, зокрема України. Для цього варто звернути увагу на перспективи євроінтеграції

української держави з огляду на проблеми, які постали перед ЄС під час його останнього розширення.

Сьогодні сподівання України на членство викликають у Євросоюзі цілий низку застережень. Враховуючи кількість держав, яким запропоновано досить реальну перспективу членства – Болгарія, Румунія, Туреччина, Хорватія, Боснія і Герцеговина, Сербія і Чорногорія, Македонія, Албанія, а також члени Європейської асоціації вільної торгівлі (Норвегія, Ісландія, Ліхтенштейн та Швейцарія), які є достатньо близькими до вступу в ЄС, – питання як далеко зайде розширення Європейського співтовариства, є дуже актуальним. Наразі ЄС відмовляється визнати перспективу членства для двох колишніх радянських республік, України й Молдови, попри їхнє виразне бажання приєднатися до ЄС.

Більшість країн ЄС, за винятком Польщі та інших близьких сусідів, від самого початку не були налаштовані на дебати про майбутнє членство України. А сьогодні після похмілля, спричиненого провалом конституційних референдумів у Франції і Нідерландах, взагалі ніхто не хоче говорити про нову хвилю розширення. Офіційні документи передбачають, що ступінь інтеграції з ЄС і його політикою залежатиме від потенціалу і поведінки окремих сусідів. Проте критерії і відповідні стимули взагалі не з'ясовані. Ключові стимули, що ЄС міг би запропонувати, об'єднують торговельні угоди, грошову допомогу і відкритість для руху людей. Але залишається нез'ясованим питання: чи будуть такі пропозиції обумовлені межами певного сектора (тобто в межах торгівлі, економічної чи візової політики) або ширше щодо політичних стандартів демократії і прав людини.

Для тих, хто знайомий з переговорами про розширення і звітами регулярного моніторингу, який проводила Європейська Комісія, впізнають витоки Планів дій ЄПС, з тим самим переліком вимог досягнення Копенгагенських політичних і економічних критеріїв. Проте вичерпний список вимог не супроводжується пропозицією членства в ЄС, навіть у довгостроковій перспективі, про що просила Україна. На думку українських експертів, концептуальному підходу ЄС до України бракує передбачення можливості фундаментальної еволюції відносин [7, с. 32]. УПС, економічна за змістом угода, не має істотного потенціалу для досягнення сторонами якісно нового рівня взаємин, що, своєю чергою, обмежує політику ЄС щодо України. Україні ж не вистачає послідовності у імплементації правових норм, що їх містить УПС. Дотепер не завершений процес вступу до СОТ і відсутні об'єктивні передумови для вирішення навіть найактуальніших питань у контексті майбутніх двосторонніх відносин, наприклад, створення з ЄС зони вільної торгівлі. Разом з тим політика сусідства Євросоюзу навряд чи стане для України істотним чинником її європейської інтеграції, адже не існує такої сфери двосторонніх відносин, яка б раніше не регулювалася Угодою про партнерство і співробітництво.

Отже, підсумовуючи все вищезазначене, можна зробити такі висновки:

по-перше, Європейська політика сусідства знаходиться ще на початковій стадії свого впровадження, тому оцінювати ступінь її ефективності і, головне, результативності щодо України на поточному етапі було б передчасним;

по-друге, ЄС в межах політики сусідства пропонує Україні формат відносин на партнерських засадах, не пропонуючи, але й не виключаючи перспектив членства;

по-третє, здатність ЄС до подальшого розширення залишатиметься обмеженою протягом багатьох років. Це робить її надто релевантною, щоб розглядати, чи можуть бути корисними можливості для часткового включення найпрогресивніших сусідів в різні інституціональні угоди. Перелік і ієрархію таких можливостей можна б було створювати для найпрогресивніших країн-сусідів до категорії “віртуального членства” в ЄС.

Для України у відносинах з ЄС було б корисним відійти від критичної полеміки щодо вад просування інтеграційних процесів, а зосередитись на розробленні конкретних двосторонніх програм у тих сферах ЄПС, в яких пропонуються найпривабливіші пропозиції для української держави саме в короткостроковій перспективі. Зокрема, потрібно звернути особливу увагу на сфери економіки, інфраструктури енерготранспортних мереж, освіти і науки. Цілком очевидно, що тільки за умов формування власних ініціатив з розвитку взаємовідносин з ЄС в межах політики сусідства, Україна зможе набути значення самодостатнього “партнера” Євросоюзу і позбутися кліше периферійної зони Європи.

Зазначимо, що формування єдиного концептуального підходу щодо участі України в межах Європейської політики сусідства вимагає постійного моніторингу не тільки стану двостороннього співробітництва між ЄС та Україною, а й інституціональних перетворень в самому Євросоюзі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Emerson M. *European Neighbourhood Policy: Strategy or Placebo?* // CEPS Working Dokument №

215/November 2004. – 24 p.

2. *European Neighbourhood Policy: Strategy Paper. Communication from the Commission. – Brussels: Commission of the European Communities, 12 May 2004.*

3. *Raik K. Promoting Democracy through Civil Society: How to Step up the EU's Policy towards the Eastern Neighbourhood // CEPS Working Document. No.237/February 2006. – 34 p.*

4. *Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. – Brussels: Commission of the European Union, 11 March 2003. – COM (2003) 104 final.*

5. *Більш ніж сусіди. Розширений Європейський Союз та Україна: нові відносини. Заключний звіт / Під ред. М. Рябчука. – К.: МФ “Відродження”, 2004. – 106 с.*

6. *Закон України “Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” від 18.03.2004.*

7. *Ковальова О. Європейська політика сусідства: нові можливості для України // Стратегічна панорама. – 2004. – № 4. – С. 29–34.*

8. *Парламентський вимір європейської інтеграції: Збірка матеріалів. – К.: Нора-прінт, 2005. – 104 с.*

9. *План дій Україна-Європейський Союз. Європейська Політика Сусідства. (Офіційний переклад МЗС України). – К.: Представництво Європейської Комісії в Україні, Молдові та Білорусі, 2006. – 39 с.*

10. *Угода про Партнерство та Співробітництво. 16 червня 1994 року. – К.: Представництво Європейської Комісії в Україні, Молдові та Білорусі, 1997. – 69 с.*

Оксана Волинець

Національний університет “Львівська політехніка”

СОЦІАЛЬНА ДОКТРИНА УГКЦ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

© Волинець О., 2006

З’ясується, що як суб’єкт соціального вчення, УГКЦ безпосередньо охоплює релігійний і моральний аспекти суспільної проблематики, розглядає соціально-економічну дійсність погляду її відповідності християнській моралі, формулює фундаментальні соціальні засади, що здатні упорядкувати суспільні буття.

The article dwells upon UGCC (Ukrainian Greek-Catholic Church) as a subject of social studies which comprises both religious and moral aspects of social problems, it also describes social-economic reality with a view to its correspondence to the cristian morality, formulates fundamental social grounds which can regulate, social life.

Не менш важливим, ніж завдання формувати систему морально-етичних засад українського суспільства, відроджувати духовність, традиції та релігійність, є соціальний аспект діяльності УГКЦ. Те, що місія Церкви є в принципі духовного порядку, насправді не протиставляє її світові. Церкві відома залежність людини від обставин, в яких вона перебуває. Соціальний контекст, в якому живуть люди, часто відвертає їх від добра і штовхає в бік зла. Звідси, людський та соціальні аспекти місії Церкви є прямим наслідком її суто релігійної місії. Соціальне вчення Церкви не є універсальною доктриною, чи конкретно соціально-політичною чи економічною програмою, а комплексом положень і принципів, в світлі яких необхідно шукати шляхи вирішення проблем, які належать до сфери суспільного життя, політичної чи економічної діяльності. Й. Гьофнер визначає християнське суспільне вчення як “сукупність соціально-філософського (переважно на підставі суспільно зорієнтованої людської природи) та богословського (на підставі християнського спасіння) пізнання сутності та устрою людського суспільства, а також норм і обов’язків, які випливають із цього пізнання та реалізуються в конкретних суспільних відносинах” [3, с. 32]. Зауважимо, що погляди, що їх пропонує Церква, завжди мали окказіональний характер, а якщо вони і зводились у певну систему, то така систематизація мала історично обумовлений характер.

Церква проповідує непроминаючі, позачасові цілі, які реалізує в житті конкретного суспільства і часу, в